



ÜMMAN AĞAMALIYEV

AMEA-nin Hüquq və insan haqları institutunun dissertantı,  
Azərbaycan Respublikasının Vəkillər Kollegiyasının üzvü,  
Milli Aviasiya Akademiyasının müəllimi

Umman.agamali@gmail.com  
+994507171177

## AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA ELEKTRON HÖKÜMƏTİN FORMALAŞDIRILMASI DÖVLƏT İDARƏETMƏ SİSTEMİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİNİN ƏSAS İSTİQAMƏTİ KİMİ

**Açar sözlər:** e-hökumət, e-dövlət, dövlət idarəçiliyi, dövlət idarəçiliyinin təşkili.

**Ключевые слова:** электронный правитель-ства, электронный государство, государственное управление, государственное управление Азербайджана, организация государственного управления.

**Key words:** e-government, e-state, state administration, state administration of Azerbaijan, organization of state administration.

**XXI** əsrdə hər bir dövlətin fəaliyyət prosesində dövlətin funksiyalarının həyata keçirilməsini təmin etmək, idarəetmənin səmərəliliyini artırmaq məqsədilə informasiya texnologiyalarının rolu və əhəmiyyəti get-gətə sürətlə artmaqdadır.

Bu məqsədlə ən vacib funksiyalar dövlət idarəetməsinə həvalə olunmaqla, dövlətin düzgün işləməsini təmin edən aşağıdakı obyektiv qanunauyğunluqlar sayəsində mövcud olacaqdır:

- inzibati aktların qəbul edilməsi şəklində zəruri dövlət fəaliyyəti rejiminin təmin edilməsi;
- dövlət idarəetmə sisteminin və onun strukturunun faktiki vəziyyətinin tələb olunan standart və səviyyəyə uyğunluğunun və ya uyğunsuzluğunun müəyyən edilməsi

- dövlət idarəetmə orqanlarının səmərəli işini təmin etməyə yönəlmiş tədbirlər həyata keçirmək və müvafiq qərarlar qəbul etmək;
- icra hakimiyyəti orqanlarının səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsi prosesində yaranan idarəçilik münasibətlərinin tənzimlənməsi;
- dövlət orqanlarının ümumi fəaliyyətinin nəticələrinin, habelə hökumət subyektlərinin konkret hərəkətlərinin öyrənilməsi və qiymətləndirilməsi;
- dövlət orqanlarının fəaliyyətinin informasiya təminatı.

Yuxarıda sadalananların həyata keçirmək üçün bir çox dövlətlər elektron hökumət modelinə üz tutur.

"Elektron hökumət" ən mürəkkəb sosial-hüquqi hadisələrdən biri olaraq müxtəlif baxımdan öyrənilə bilər: siyasi, iqtisadi, təşkilati. Hüquqi baxımdan "elektron hökumət" əslində müəyyən məzmun və quruluşa malik olan inzibati və hüquqi institutlar toplusudur. "Elektron hökumət"-in hüquqi təbiətin öyrənilməsi, həmçinin fəaliyyət istiqamətlərinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflərin hazırlanması xüsusi maraq doğurur.

Bu sahədə qanunvericiliyin dəyişdirilməsinin zəruriliyi yeni dövlət vəzifələrinin qoyulması, Azərbaycan Respublikasında dövlət idarəetmə sisteminin islahatı, ümumi idarəetmə islahatları sistemində "elektron hökumət" in yerinin müəy-



yən edilməsi ilə əlaqədardır.

Bununla belə "elektron hökumət" tətbiqi nəticəsində edilən təşkilati dəyişikliklər və yeni üsullarla birlikdə dövlət sektorunda göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsi və ümumilikdə, ölkədə vətəndaşlara uyğun dövlət idarəçiliyi sisteminin formalaşdırılması, icra hakimiyyəti orqanlarının fəaliyyətində məlumatlara açıqlıq və əlçatanlıq prinsipinin tam tətbiqi, dövlət orqanlarının, yerli özünüidarə orqanlarının, məmurlar, dövlət və bələdiyyə işçilərinin fəaliyyətinə ictimai nəzarətin gücləndirilməsindən ibarətdir.

Azərbaycan Respublikasının ayrı-ayrı ərazilərində mövcud olan elektron hökumətin inkişaf tendensiyaları informasiyalaşdırma strategiyası və taktikasının tənzimlənməsi zəruri edir. Ölkənin informasiya məkanının yeni keyfiyyətinin təmin edilməsinə yönəlmiş təşkilati və hüquqi tədbirlərin hazırlanması və qəbul edilməsinin zəruriliyi artıq aydın görünür. Bu halların mövcudluğu "elektron hökumət" in hüquqi təbiətinin sistematik təhlilinin və bu mövzuda hüquqi tənzimləmə problemlərinin, habelə islahat perspektivlərinin müəyyənləşdirilməsinin zəruriliyini əvvəlcədən müəyyən etməyə imkan verir.

Şübhəsiz ki, hər hansı bir ölkənin sosial-iqtisadi həyatına "elektron hökumət" kimi genişmiqyaslı bir sistemin tətbiqi bir sıra problemlərin yaranmasına gətirib çıxarır. İlk növbədə qeyd etmək lazımdır ki, ümumiyyətlə "elektron hökumət"ə keçiddə olan problemləri aşağıdakı əsas qruplara bölmək olar: informasiya problemləri, təşkilati və hüquqi problemlər, metodoloji problemlər, maliyyə və subyektiv problemlər, texnoloji problemlər

Fikrimcə, hüquqi problemlər ən ümumi formada tənzimləyici hüquqi çərçivənin mükəmməl olmaması və ya normativ hüquqi aktların mətnlərinin özlərinin kifayət qədər anlaşılmamasıdır, çünki mövcud hüquqi normalar hələ də kağız üzərində inzibati sənədlərin elektron sənədlərlə əvəz edilməsinə tam imkan vermir baxmayaraq ki, eyni hüquqi qüvvəyə malikdir. Elektron sənədlərin etibarlılığı ilə bağlı bəzi qərəzlər, çox vaxt onların qorunması üçün lazımsız tələblərin təqdim edilməsinə səbəb olur. Buradan belə nəticə çıxır ki, informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının hüquqi tənzimlənməsi aşağıdakı əsas prinsip-

lərə əsaslanmalıdır: vətəndaşların ictimaiyyətə açıq olan informasiya sistemlərindən sərbəst şəkildə məlumat almaq hüquqlarının təmin edilməsi; ictimaiyyəti müxtəlif layihələrin hazırlanmasına və müzakirəsinə cəlb etməklə müxtəlif normaların hazırlanmasının aşkarlığı və açıqlığı; bərabər şəraitin yaradılması və nəzərdən keçirilən sahədə inhisarçılığın aradan qaldırılması; dövlət idarəçiliyində elektron sənədlərin istifadəsi üçün müvafiq hüquqi şəraitin yaradılması.

Bu prinsipləri aşağıdakı əsas sahələrdə tətbiq etmək tövsiyə olunur: mövcud sahədə əsas müddələri tamamlayan və inkişaf etdirən yeni qanunların hazırlanması; mövcud qanunvericiliyin səmərəli icrasını təmin etmək üçün müvafiq nizamnamə və təlimatların hazırlanması.

Texnoloji problemlər, texnologiyaların aşağı səviyyədə sənədləşməsi, bir çox texnoloji proseslərin təsvir edilməməsi, texnoloji keçidlərin zəif öyrənilməsi ilə əlaqədardır. Hal-hazırda bu sahədə yüksək ixtisaslı texnoloqlar çatışmır və bu da öz növbəsində informasiya texnologiyalarının mahiyyətinin kifayət qədər anlaşılmamasına və ya texnoloji anlayışların əvəz edilməsinə səbəb olur. Nəticədə, belə informasiya sistemləri sistemlərin texnoloji, müvəqqəti və digər uyğunluq növləri olmadığı üçün informasiya sistemləri bir-biri ilə uyğun gəlmir.

Metodoloji problemlər informasiya və kommunikasiya texnologiyaları sahəsində xidmətlərin inkişafı üçün yaradılmış proqramların metodiki təminatı məsələlərinə aiddir. Bəzi metodoloji göstərişlər mövcud olsa da, daha sürətli inkişaf tempi ilə hərəkət etdirilməlidir.

İnformasiya problemləri informasiya ehtiyatlarının dövlət qeydiyyatı, habelə dövlət reyestrinin formatı və funksiyaları ilə bağlıdır. Müəyyən bir strategiyanın həyata keçirilməsi, informasiya resurlarında məlumatların saxlanması funksiyalarının yerinə yetirilməsi nəzərə alınmaqla avtomatlaşdırma tələb edir.

Maliyyə problemləri, ilk növbədə, məlumatlandırma xərclərinin quruluşu, məqsədli büdcələşdirmə və büdcə təsnifatının bu istiqamətdə təkmilləşdirilməsi ehtiyacı ilə əlaqədardır. Ümumiyyətlə, kapital qoyuluşları üçün xərclər aşağıdakılar üçün nəzərdə tutulur; kompüter avadanlığı,



proqram təminatı və avadanlıqların alınması; mü-təxəssis hazırlığı; informasiya sistemlərinin işlə-məsi. Eyni zamanda, informasiya mənbələrinin əldə edilməsi, istifadəçilərin təhsili və əməliyyat xərcləri əhatə dairəsi xaricində qalır. Nəticə etiba-rı ilə, büdcənin təsnifatını informasiyalaşdırma-dan gələn gəlir və xərc maddələri baxımından də-qiqləşdirmək lazımdır. Avadanlıq, proqram təmi-natı və digər işlərin tədarükü üçün ən açıq tender-lərə ehtiyac olduğunu da qeyd etmək lazımdır.

Bəzən elektron hökumət anlayışı ilə elektron dövlət anlayışı eyniləşdirilir. Fikrimizcə hər iki anlayış mütləq mənada eyni mənalı anlayışlar ol-salarda bir sıra fərqli xüsusiyyətlər malikdirlər.

Bir sıra müəlliflər e-dövlətə oxşar anlayışlar vermişlər. Məsələn, Riçard Heeks e-dövlətə döv-lət orqanlarının fəaliyyətlərini inkişaf etdirmək üçün informasiya və kommunikasiya texnologi-yalarının istifadəsi olaraq anlayış vermişdir. (Ri-çard Heeks, Understanding e- Governance for Development)

ABŞ-in mühasib ofisinin müdir müavini D.L.McClure isə e-dövlətlə bağlı fikirlərini belə ifadə etmişdir: e-dövlət vətəndaşla daha rahat və daha səmərəli qarşılıqlı münasibət yaradaraq döv-lət və cəmiyyət arasında daha yaxşı münasibət yarada bilmə potensialına malikdir. (D.L.McClu-re. Electronic Government: Federal Initiatives are Evolving Rapidly. But they face Significant Chal-lenges.2000)

Türk müəllifi M.Yıldız öz məqaləsində e-dövləti dövlətin təşkilatı qurumlarının informasiya və xid-mətin təqdim olunmasında və dövlətin demokratik idarəetməsində informasiya və kommunikasiya tex-nologiyalarından istifadə bacarığının olması kimi izah etmişdir. (M.Yıldız Uluslararası Kuruluşların Türkiyenin E-devlet Siyasalarına Etkisi)

Başqa bir şərhə görə e-dövlət bütün dövlət xid-mətlərinin elektron mühitdə təqdim edildiyi döv-lət sistemidir. Bu sistem sayəsində vətəndaşlar bürokratiya ilə üzləşmədən asan və ucuz yolla dövlət xidmətlərindən istifadə edəcəklər. E-dövlət dedikdə, yalnız dövlətin bütün proqramlarının elektronlaşdırılması başa düşülməməlidir. Texno-loji həll yolu üzərində fikrin cəmlənməsi vətənda-şlı dövlətin müştərisi və qərar alma müddətində aktiv bir iştirakçı olaraq görməsi halında bürokra-

tiya aradan qaldırılarsa, e-dövlət qurula bilər. E-dövlət vətəndaşların öz dövlətləri ilə yaxınlaşma-sını təmin etməkdədir. (Asma AL-Hashmi. Ve Abdul Basit Darem. Understanding Phases of E-government Project. s 152)

Daha bir anlayışa görə, e-dövlət dövlət idarəet-məsində İKT-nin strateji istifadəsi sayəsində in-formasiya cəmiyyətinin ehtiyaclarına cavab verə biləcək, vətəndaş və dövlət orqanlarının elektron mühitdə münasibət yaratması üçün məhsuldarlığı, şəffaflığı və inkişafı təmin edəcək yenidən qurulmuş modeldir. (Kuran.N.H. Türkiye İçin E-devlet modeli. İstanbul: İstanbul bilgi universitesi yayın-ları, 2005, 11 s)

E-dövlət yeni bir anlayış olaraq nəzərdən keç-i-rilsə də, əsas etibarilə elektron dövləti yeni edən vasitələr istifadə edən üsullar və bu anlayışın ar-xasında gizlənən xüsusiyyətlərdir. Nə qədər elekt-ron olsa da, dövlət anlayışı yenə də ilk olaraq ona verilən anlayışı qorumaqdadır. Burada yeni yalnız elektro dövlətin ənənəvi dövlətdən fərqli olaraq, funksiyasını hansı və necə üsullarla yerinə yetir-məsidir. Dolayısı ilə e-dövlət əslində ənənəvi dö-vlətin davamını əsas götürən bir yanaşma deyil, dövlətin struktur olaraq quruluşunu vacib edən bir veb səhifəsi kimi deyil, siyasi, sosial, iqtisadi və texnoloji vasitələr daxilində mövcud olan bir tam olaraq qiymətləndirmək olar.

E-dövlət anlayışı öz özlüyündə ortaya çıxmış bir anlayış olmayıb, müəyyən zaman daxilində informasiya texnologiyalarının köməyi ilə möv-cud olan dövlət anlayışının bir ifadəsidir. (Ali Ari-foğlu, Abdullah Körnes, Ali Yazıcı, Kemal Ak-gül, Ahmet Ayvalı. E-devlet yolunda Türkiyə. TBD. Kamu-İB, 2002, s 13)

Yuxarıda yazılan anlayışlardan belə nəticəyə gəlmək olar ki, e-dövlətin məqsədlərini belə qru-plaşdırmaq olar: şəffaflıq; keyfiyyətli xidmət; xidmətlərdə məhsuldarlıq; xərclərdə qənaətin tə-min olunması; kağız üzərindən aparılın bütün əməliyyatların nəzarətə götürülməsi; 7/24 saat dövlət xidməti; iştirakçılığın artırılması; rahat, sür-ətli və asan əldə etmə.

Azərbaycan Respublikasına müstəqillik yoluna qədəm qoyduqdan sonra bir sıra iqtisadi nailiyy-ətlər etmişdir. Bu məqsədlə Respublikada ayrı-ayrı yeni sahələrin inkişafı üçün bir sıra dövlət



proqramları qəbul olunmuşdur.

Ümumiyyətlə Azərbaycan Respublikasında e-hökumətin formalaşdırılması sahəsində ilk normativ akt kimi “Azərbaycan Respublikasında 2010-2011-ci illərdə “Elektron hökumət”in formalaşdırılması üzrə Fəaliyyət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 14 may 2010-cu il tarixli, 136s sayılı sərəncamını hesab etmək olar. Sərəncama əsasən Azərbaycan Respublikasında 2010-2011-ci illərdə “Elektron hökumət”in formalaşdırılması üzrə fəaliyyət planı təsdiqlənmiş və fəaliyyət planı üzrə əlaqələndirici orqan kimi Azərbaycan Respublikasının Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi müəyyən edilmişdir. Sərəncamda e-hökumətə belə anlayış verilmişdir: Dövlət orqanlarının fəaliyyətinin səmərəliliyinin və operativliyinin yüksəldilməsi, əhali, biznes qurumları ilə, həmçinin öz aralarında əlaqələrin asanlaşdırılması və sərbəstləşdirilməsi məqsədilə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadə edilməsi başa düşülür.

Daha sonra informasiya cəmiyyətinin qurulması yolunda daha bir addım atılmış və “Azərbaycan Respublikasında informasiya cəmiyyətinin inkişafına dair 2014-2020-ci illər üçün Milli Strategiya”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 02 aprel 2014-cü il tarixli, 359 sayılı sərəncamı imzalanmışdır. Strategiyada bir sıra məqamlar önə çəkilir. Belə ki, İKT respublikanın davamlı və dayanıqlı inkişafının təmin edilməsi, intellektual potensialının gücləndirilməsi, biznesin irəliləməsi, korrupsiya ilə mübarizə, yoxsulluq və işsizliyin azaldılması, cəmiyyətdə şəffaflığın və demokratiyanın inkişaf etdirilməsi üçün əlverişli vasitə olaraq qəbul edilir. Dövlət idarəçiliyi, təhsil, səhiyyə, biznes, bank işi və digər sahələrdə yeni dəyərlər yaradan İKT ictimai-iqtisadi münasibətlərin vacib tərkib hissəsinə çevrilmişdir. İnternet mediasının inkişafı, internetdə fikir və söz azadlığının mövcudluğu, elektron qəzet və jurnalların, xarici və daxili sosial şəbəkələrin geniş yayılması İKT-nin cəmiyyətə verdiyi yeni imkanlardır.

Konsepsiyada müəyyən edilmiş əsas hədəfə çatmaq üçün növbəti on ildə İKT sektorunun həcmının 4-4,5 dəfə genişləndirilməsi, İKT-nin iqtisadi

sadi potensialının gücləndirilməsi, cəmiyyətin İKT ehtiyaclarının ödənilməsi tələb olunur. Bunlara nail olmaq üçün innovativ, rəqabət qabiliyyətli və ixracyönlü İKT potensialının formalaşdırılması, ölkənin regional informasiya xidmətləri mərkəzinə çevrilməsi, kosmik sənayenin inkişaf etdirilməsi və peyk texnologiyalarının geniş tətbiqi, vətəndaşların və cəmiyyətin mövcud imkanlardan, məhsul və xidmətlərdən səmərəli bəhrələnməsi üçün şərait yaradılması və onların İKT biliklərinin, bacarıqlarının və hazırlığının yüksəldilməsi, “elektron hökumət”in inkişaf etdirilməsi və dövlət idarəçiliyinin bütün səviyyələrində elektron xidmətlərdən istifadə edilməsi, həmçinin mövcud İKT infrastrukturunun və İKT istifadəçilərinin informasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, yüksəkixtisaslı mütəxəssislərin və elmi kadrların hazırlanması, görülən işlərə elmi dəstək verilməsi, ölkənin qlobal informasiya məkanına sıx inteqrasiyası vacibdir.

Azərbaycan Respublikasında dövlət idarəçiliyində operativliyin və səmərəliliyin artırılması məqsədilə “Elektron hökumət”in formalaşması artıq təmin olunmuşdur. Hazırda dövlət qurumları informasiya sistemləri və ehtiyatlarından, onlar əsasında yaradılan elektron xidmətlərdən geniş istifadə edirlər. Cənubi Qafqaz regionunda ilk olaraq Azərbaycan Respublikasının TIER III səviyyəli, ISO 20000 və ISO 27001 standartlarına uyğun Data Mərkəzi yaradılmış və fəaliyyəti təmin edilmişdir.

Görülmüş işlərin davamı kimi, ölkədə “Elektron hökumət”in inkişafı, “rəqəmsal hökumət”ə keçidin təmin edilməsi, dövlət qurumlarının informasiya texnologiyalarına, elektron xidmətlərin yaradılmasına və göstərilməsinə tələb olunan dövlət xərclərinin optimallaşdırılması, informasiya sistemlərinin fəaliyyətinin daha müasir standartlar əsasında keyfiyyətli, dayanıqlı və təhlükəsiz infrastrukturda təşkilinin təmin edilməsi, vətəndaşların bu imkanlardan sərbəst istifadəsi məqsədilə “bulud” texnologiyasının tətbiqi məqsədəuyğundur. Dövlət informasiya sistemlərinin və ehtiyatlarının formalaşdırılması, saxlanması, aparılması və inteqrasiyasının effektiv təşkili yolu ilə dövlət idarəçiliyində xərclərin azaldılması və dövlət qurumları arasında koordinasiyanın yüksəldilməsi



“Hökumət buludu”nun (G-cloud) yaradılmasını zəruri etmişdir. Bu məqsədlə “Hökumət buludu”nun (G-cloud) yaradılması və “bulud” xidmətlərinin göstərilməsi sahəsində tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikasının 03 iyun 2019-cu il tarixli, 718 sayılı fərmanı imzalanmışdır. Fərmana əsasən “Hökumət buludu” (G-cloud) Konsepsiyası” təsdiq edilmiş və “Hökumət buludu” (G-cloud) Azərbaycan Respublikası Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyinin Data Mərkəzinin infrastrukturunda yaradılmışdır.

Elektron hökumətin formalaşdırılması sahəsində daha bir mühüm addım “Dövlət informasiya sistemlərinin və ehtiyatlarının “Hökumət buludu”na Keçid Planı”nın təsdiq edilməsi və “Hökumət buludu” ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 29 oktyabr 2020-ci il tarixli, 428 sayılı sərəncamı olmuşdur. Sərəncama əsasən “Hökumət buludu”nun operatoru tərəfindən inventarizasiya aparılması məqsədilə komissiya yaradılmış, sorğular və təlimat hazırlanmışdır. Böyük iş həcmi nəzərə alaraq “Hökumət buludu”nun operatoru tərəfindən İcra qrupu yaradılmış, komissiya üzvləri və ekspertlər bu işlərə səfərbər edilmişdir. Dövlət orqanları ilə görüşlər və seminarlar keçirilərək sorğularla bağlı ümumi və spesifik suallar cavablandırılmışdır.

Dövlət informasiya sistemləri və ehtiyatları üzrə sorğular əsasında əldə edilən məlumatlar informasiya texnologiyalarına olan tələbat üzrə “Hökumət buludu”nun ümumi tutumu və iş həcmi üzrə yol xəritəsini, həmçinin dövlət qurumlarının aidiyyəti informasiya sistemlərini və ehtiyatlarını müəyyən etmişdir. Tutum üçün dolab, informasiya texnologiyalarına sərf olunan enerji, virtual mərkəzi prosessor (vCPU), yaddaş və məlumat saxlama sistemi (storage) ölçü vahidləri olaraq seçilmişdir.

Dövlət informasiya sistemlərinin və ehtiyatlarının “Hökumət buludu”na Keçid Planı özündə 2020-2024-cü illər üzrə mərhələli şəkildə “Hökumət buludu”na miqrasiyanı əhatə edən tədbirləri ehtiva edir. Eyni zamanda, “Hökumət buludu”nun Milli Data Mərkəzi şəbəkəsində genişləndirilməsi və informasiya sistemlərinin miqrasiyası üzrə kapital və əməliyyat xərcləri hesablanaraq büdcə planı tərtib edilmişdir.

Keçid Planında “Hökumət buludu”nun arxitekturası, platforması, şəbəkəsi, “bulud” modellərində xidmətləri, o cümlədən program xidmətləri (devOps), inkişafı (miqyaslanma) və miqrasiyanın yüksək səviyyəli planı, miqrasiya və ehtiyatlanma (back-up) strategiyası, kadr tələbatı və yaradılması nəzərdə tutulan Milli Data Mərkəzi təsvir edilmişdir.

“Hökumət buludu”nda ehtiyaclara uyğun olan fəaliyyətin və informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından (İKT) səmərəli istifadə edilməsi məqsədilə dövlət qurumlarına aşağıdakı tələblər qoyulur:

“Hökumət buludu”nun operatorunun müəyyənləşdirdiyi texniki tələblərə uyğunluğun təmin edilməsi;

sahibi və operatoru olduqları aidiyyəti informasiya sistemlərinin və ehtiyatlarının “Hökumət buludu”na keçirilməsi və “bulud” xidmətlərindən istifadə edilməsi;

Data Mərkəzi xidmətlərindən istifadə yolu ilə infrastruktur, program təminatına kapital və istismar xərclərinin optimallaşdırılması və azaldılması;

“Hökumət buludu” xidmətləri üzrə tələb olunan əməliyyat xərclərinin hər növbəti il üçün dövlət büdcəsində nəzərə alınmasına dair təkliflərin operatorla birgə hazırlanması və aidiyyəti quruma vaxtında təqdim edilməsi;

dövlət informasiya sistemlərinin inventarizasiyasının və ekspertizasının həyata keçirilməsi zamanı “Hökumət buludu”nun operatoru ilə əməkdaşlıq edilməsi və müvafiq şəraitin yaradılması;

yeni sistemlərin “Hökumət buludu”nun platformasında yaradılması;

“Hökumət buludu” üzrə İcra qrupunun görüşlərində iştirak edilməsi;

Azərbaycanda rəqəmli iqtisadiyyatın, eləcə də regionların sosial-iqtisadi inkişafına yönəldilən layihələrin həyata keçirilməsi üzrə İKT-yə tələbatın ilkin olaraq “Hökumət buludu”ndan istifadə yolu ilə həlli

Yuxarıda yazılanları nəzərə alaraq belə qənaəətə gəlmək olar ki, e-hökumətin aşağıdakı əhəmiyyəti vardır:

- Dövlət idarəçiliyində müasir texnologiyaların tətbiqini genişləndirməklə həyata keçirilən fəaliyyətin səviyyəsinin yüksəldilmə-



si və onlardan istifadə imkanlarının sadələşdirilməsi;

- Dövlət qurumlarının və yerli özünüidarəetmə orqanlarının işinin səmərəliliyinin artırılması və təqdim olunan elektron xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsi;
- İstifadəçilərə dövlət qurumları tərəfindən təqdim olunan elektron xidmətlərin optimallaşdırılması və yerinə yetirilmə proseslərinin sadələşdirilməsi;
- Elektron xidmətlər vasitəsilə istifadəçilərə təqdim olunan məlumatların həqiqiliyinin, tamlığının, etibarlılığının və sərbəst əldə olunmasının təmin edilməsi;
- İstifadəçinin sorğusuna əsasən məlumatların axtarılmasına və əldə edilməsinə sərf olunan vaxtın maksimum azaldılması;
- İstifadəçinin yerləşdiyi coğrafi məkandan asılı olmayaraq ölkənin bütün ərazisində təqdim olunan elektron xidmətlərdən istifadənin mümkünlüyü.

Bütün bu məqamlara yanaşı e-hökumətin dövlət üçün əsas üstünlüyü müasir texnologiyaların geniş tətbiqi ilə dövlət orqanlarının fəaliyyətinin səmərəliliyinin artması, büdcə vəsaitlərinə qənaət edilməsi, dövlət xidmətlərinin göstərilməsi müddəti və xərclərinin azalması, dövlət orqanlarının vahid informasiya fəzasının formalaşması və təhlükəsizliyinin təmin olunması, effektiv, şəffaf, nəzarət oluna bilən dövlət idarəetməsinin və yerli özünüidarəetmənin bərqərar olmasıdır.

Eyni zamanda vətəndaşlar üçün də e-hökumətin əhəmiyyətini qeyd etmək mütləqdir. Belə ki, vətəndaşların dövlət idarəçiliyində fəal iştirak etməsi vətəndaşların dövlət orqanları ilə təmaslarının sadələşdirilməsi, daha münasib və çevik formada həyata keçirilməsi, informasiya tələbatının dolğun ödənilməsində rahatlıq, məhdud imkanlı insanların dövlət xidmətlərinə çıxış imkanı əldə etməsindən ibarətdir.

### Ədəbiyyat siyahısı

1. Riçard Hiks, Understanding e- Governance for Development, s.30-43
2. Asma AL-Hashmi. Ve Abdul Basit Darem. Understanding Phases of E-government Project. s. 152
3. Kuran. N. H. Türkiyə üçün e-hökumət modeli. İstanbul: İstanbul Elmlər Universitetinin nəşrləri, 2005, s.11.
4. (Ali Arifoğlu, Abdullah Körnes, Ali Yazıcı, Kemal Akgül, Ahmet Ayvalı. Türkiyə e-hökumət yolunda. TBD. Kamu-İB, 2002, s. 13)
5. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 14 may 2010 -cu il tarixli 136s nömrəli Sərəncamı - <http://e-qanun.az/framework/19968>
6. "2014-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında İnformasiya Cəmiyyətinin İnkişafına dair Milli Strategiya" nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2 aprel 2014-cü il tarixli 359 nömrəli Sərəncamı.- <http://e-qanun.az/framework/27456>
7. "Hökumət buludu" (G-bulud) yaradılması və "bulud" xidmətləri göstərilməsi tədbirləri haqqında "Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 3 iyun 2019-cu il tarixli 718 nömrəli Fərmanı.- <http://e-qanun.az/framework/42560>
8. "Hökumət Buludu" ilə əlaqədar bəzi tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 29 oktyabr 2020 -ci il tarixli 428 nömrəli Sərəncamı.- <http://e-qanun.az/framework/46243>



Умман Агамалиев

**ФОРМИРОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА В АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ  
РЕСПУБЛИКЕ КАК ОСНОВНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ  
СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ**

**Аннотация**

В этой статье рассматривается переход к электронному правительству и создание электронного правительства в Азербайджанской Республике. При этом обсуждаются проблемы, возникающие при создании электронного правительства, и пути их решения.

Umman Agamaliyev

**FORMATION OF E-GOVERNMENT IN THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN  
AS THE MAIN DIRECTION OF IMPROVING THE PUBLIC  
ADMINISTRATION SYSTEM**

**Resume**

This article examines the transition to e-government and the creation of e-government in the Republic of Azerbaijan. At the same time, the problems arising in the creation of electronic government and the ways of their solution are discussed.